

TRIBUNA

L'altra versió de la crisi centreafricana

Johnny Vianney Bissakonou

Periodista

Guerra de religió, neteja ètnico-religiosa, risc de partició del país... Els mitjans de comunicació presenten la crisi centreafricana en aquests termes. I, encara que no pot negar-se que en els últims mesos s'han produït matances de persones partint de la seva pertinença religiosa, reduir el conflicte centreafricà a uns enfrontaments interreligiosos constitueix una visió maniquea que oculta els aspectes essencials del problema. Una bipolarització que desvia l'atenció del món sobre els orígens i els autors i instigadors del drama centreafricà, responsables de milers de morts que, lamentablement, encara escapen a la justícia.

Per on cal començar per explicar el que està passant a la República Centrafricana (RCA)? I és que abans d'aquest conflicte molt poca gent estava al corrent de l'existència d'aquest país.

A mitjan segle XX, el territori d'Oubangui Chari formava part de l'Àfrica Equatorial Francesa i el diputat Barthélemy Boganda n'era el seu representant a l'Assemblea Nacional de França. Boganda va decidir fundar la República Centrafricana, que ell mateix va proclamar l'1 de desembre de 1958, però va perdre la vida en un misteriós accident d'avió el 29 de març de 1959. David Dacko el va succeir al capdavant de la RCA, que va obtenir la independència el 13 d'agost de 1960.

Posteriorment, aquest petit estat de l'Àfrica Central va començar a ser objecte de l'atenció dels mitjans de comunicació arran de l'arribada al poder de Jean-Bedel Bokassa. Antic oficial de l'exèrcit francès, Bokassa -que havia tornat al seu país natal per formar l'exèrcit nacional- va organitzar la nit del 31 de desembre a l'1 de gener de 1966 l'anomenat cop d'estat de San Silvestre. Una vegada convertit en president, en un

primer moment fou protegit per França, que va tolerar tots els seus capricis fins a la seva coronació com a emperador de l'Imperi Centreafricà. Ara bé, Bokassa era cada cop més incòmode per les seves múltiples extravagàncies i finalment fou derrocat mitjançant l'operació Barracuda de l'exèrcit francès, el 21 de setembre de 1979. David Dacko fou posat de nou al capdavant de la República Centrafricana, però no va aconseguir que el país sortís de la crisi i es va veure obligat a lliurar el poder a l'exèrcit el setembre de 1981.

El general André Kolingba, envoltat del Comitè Militar per a la Recuperació Nacional, va aconseguir aleshores el poder. Va instaurar el partit únic, el seu partit: l'Agrupació Democràtica Centrafricana; i va seguir un decenni de calma, durant el qual el país va assistir a l'arribada de milers de refugiats procedents del veí Txad, assolat per la guerra civil. Entre els dos països hi havia una gran proximitat i alguns centrafricans del nord es barrejaven amb els txadians del sud. Els grans comerciants txadians van començar a convertir-se en el pulmó de l'economia centrafricana.

André Kolingba era un dels caps d'estat que no es deslliurarien del discurs de François Mitterrand de La Baule de 1990. Sotmès al nou camí traçat pel president francès - multipartidisme, democràcia, eleccions-, Kolingba va perdre els comicis de 1993, en els quals Ange Felix Patassé va ser elegit president de la República.

“ Reduir el conflicte centrafricà a enfrontaments interreligiosos constitueix una visió maniquea que oculta els aspectes essencials del problema ”

Els inicis del conflicte

Tan aviat com fou elegit president, Patassé es va entossudir a revisar tots els acords, inclosos els acords de defensa amb França. Els “Barracuda” (nom donat als militars francesos des de l'operació Barracuda) posseïen grans bases militars a la RCA i

participaven en la lluita contra els caçadors furtius i altres saltejadors de camins vinguts del Sahel i del Sudan.

Aleshores van començar els veritables problemes. La RCA és un país de 623.000 km², poblat per 4 milions i mig d'habitants, que disposa de riqueses molt cobejades al seu subsòl. Els militars francesos, que amb la seva presència vetllaven per la seguretat del territori, havien partit el veí Txad i Patassé disposava d'un exèrcit d'uns 2.000 soldats, la major part dels quals continuaven sent fidels al general derrotat. Sota el règim de Patassé es van produir diversos motins. Hi va haver també dos cops d'estat fracassats i, finalment, un de reeixit, el 15 de març de 2003, protagonitzat per François Bozizé, antic cap de l'Estat Major de Patassé que comptava amb el suport del Txad. Tres anys abans, l'1 de desembre de 1990, Idriss Déby havia aconseguit fer un cop d'estat contra Hissein Habré al Txad.

Durant els motins de l'exèrcit sota el règim de Patassé, els centreafricans van conèixer la MISAB (Missió de Seguiment dels Acords de Bangui), que es transformaria més endavant en la MINURCA (Missió de les Nacions Unides a la República Centreafricana), i que acabaria per abandonar el país.

Bozizé, Séleka i els anti-Balaka

François Bozizé va crear el seu propi partit polític (KNK) i va organitzar eleccions el 2005, dos anys després del seu cop d'estat. Malgrat la seva incapacitat per conduir el país a bon port, va guanyar unes segones eleccions el 23 de gener de 2011.

Per aconseguir el poder, Bozizé s'havia servit dels mercenaris «Zakawa», txadians a la República Centreafricana. En lloc de pagar-los i deslliurar el país d'aquests bandits disposats a disparar a la mínima ocasió, els va mantenir amb ell i en va incorporar molts a l'exèrcit nacional. La seva guàrdia personal estava també formada per aquests mercenaris que, durant molt temps, s'havien dedicat a fer la guerra al Txad. Eren més afins als comerciants txadians i a altres centreafricans d'origen txadià i cometien sovint abusos dels quals era víctima l'altra part de la població. La frustració va donar pas a les petites tensions entre les dues comunitats.

En deu anys de poder, Bozizé es va limitar a protegir la seva butaca per mitjà de forces estrangeres, no va arribar a complir la promesa de reestructurar l'exèrcit i mai no va aconseguir formar un exèrcit republicà. Després d'enemistar-se amb Idriss Déby i sense tenir el suport de França, Bozizé va recórrer a Jacob Zuma i a les forces sud-africanes per protegir-se. Va mostrar la seva ambició d'explotar el petroli que es troba a la mateixa conca que el del Txad, va fer un complot amb la Xina i va confiar l'explotació de ciment a l'Índia.

Aleshores van venir els Séleka! Michel Djotodja, Nourradine Ahmat, Mohamed Daffane i altres senyors de la guerra que havien ajudat Bozizé a fer-se amb el poder reclamaven la seva part del pastís. Es recorden encara les declaracions d'Abakar Sabone, líder rebel, en el diàleg polític inclusiu organitzat per François Bozizé: «Fa 50 anys que els cristians dirigeixen aquest país i els resultats són catastròfics, han fracassat, cal donar l'oportunitat a un musulmà de prendre les regnes del país».

“ A la RCA no hi ha una guerra de religió, sinó càlculs per recuperar el poder o mantenir-lo ”

Els Séleka - forces rebels islàmiques- van trobar el seu cavall de batalla: la minoria musulmana estava marginada. Djotodja va necessitar el suport dels islamistes per accedir al tron i, un cop al poder per mitjà de les armes, va demostrar clarament la seva incapacitat per instaurar un estat de dret, com tots els anteriors governs centreafricans. Els Séleka no van resoldre cap problema, al contrari. Durant els nou mesos que van estar al poder van cometre abusos sobre la població civil i Djotodja fou obligat a dimitir per la comunitat internacional.

Al seu torn, les milícies anti-Balaka tenen l'origen en el grup d'autodefensa format pels habitants dels poblats a fi de protegir els seus escassos béns del pillatge dels bandits anomenats "Zaraguinas". Més endavant, davant dels nombrosos abusos perpetrats pels Séleka, els anti-Balaka es van radicalitzar per enfrontar-se als seus botxins mitjançant arma blanca. Finalment, aquest grup d'autodefensa fou recuperat per l'antic

règim de Bozizé i transformat en assassí sistemàtic de musulmans. Adopten el joc dels senyors de la guerra: fer creure als no musulmans que els islamistes pretenen prendre el país per la força i que han de lluitar per expulsar-los

Una guerra de religió?

De la mateixa manera que Bozizé va fer fora Patassé amb el suport de combatents vinguts del Txad, Djotodja va fer fora Bozizé cap al Camerun. I en aquests moments Bozizé s'ho juga tot: vol tornar sigui com sigui. En realitat, li interesses dues coses: recuperar el poder i descarregar l'odi cap a aquells que el van expulsar del tron, i per aconseguir-ho està disposat a tot. Bozizé i Séleka no lluiten ni pels musulmans ni pels cristians, sinó pel poder. A la República Centreafricana hi ha ateus, animistes, etc. Es pot no ser musulmà sense ser cristià. A la RCA no hi ha una guerra de religió, sinó càlculs per tenir el suport necessari per recuperar el poder o mantenir-lo, càlculs relatius als contractes d'explotació dels recursos del subsòl. Abans de ser derrocat per Bozizé amb el suport del Txad i la benedicció de França, Patassé va firmar un contracte d'explotació del petroli amb l'home de negocis americà i propietari de la RSM Petroleum, Jack Grynberg. Aquest contracte va vèncer el 23 de novembre de 2004. Bozizé havia de renegociar-lo, però va decidir pujar les apostes i buscar el millor postor. També hi havia el contracte d'explotació de l'urani de Bakouma. En aquest assumpte tan complex, gairebé impossible d'explicar en poques línies, els que en paguen les conseqüències són, una vegada més, els pobles francès i centreafricà. 1.800 milions d'euros del contribuent francès van ser desemborsats per a la compra de les mines de Bakouma, que estaven en mans de la societat canadenc Uramin. Però llavors, el govern de Bozizé va considerar que aquest acord sigil·lós entre les societats AREVA i Uramin era il·legal. El cas va arribar a la justícia i va intervenir l'alcalde de Levallois Perret, Patrice Balkani, que hauria cobrat fins a 5 milions de dòlars de comissió per haver actuat de mitjancer en les negociacions.

Avui, malgrat l'embargament del Procés de Kimberly, les milícies continuen explotant les mines de diamants i d'or a les zones que controlen. Fan transitar aquestes pedres pels països veïns i arriben a vendre-les. Les milícies continuen estant fortament armades i mantenen la població com a ostatge. Molts centreafricans subsisteixen encara en camps de refugiats a la capital i altres, a l'interior del país, han fugit de les

hostilitats i viuen com animals a la sabana, esperant desesperadament que arribi el desarmament i puguin tornar a casa seva. Mentrestant, els senyors de la guerra, a part d'haver rebut algunes advertències i l'amenaça de la congelació dels seus béns per part de França, estan en llibertat i recorren tranquil·lament els països africans. Aquestes persones continuen armant, finançant i empenyent els seus homes a cometre matances, utilitzant-los com a mitjà de pressió per continuar gestionant el país o per recuperar el poder.

*Johnny Vianney Bissakonou publicarà properament un llibre sobre la temàtica de l'article

Fotografia : [hdptcar](#) / [CC BY](#) / Desaturada.

© Generalitat de Catalunya